

Sofija Kanopkaitė

Žymi Lietuvos biochemikė, Lietuvos mokslų akademijos (LMA) narė emeritė, habilituota biomedicinos mokslų daktarė, profesorė Sofija Kanopkaitė gimė 1926 m. kovo 3 d. Alionių k. Širvintų r., mirė 2024 m. kovo 16 d. Vilniuje. Palaidota Vilniuje, Saltoniškių kapinėse.

S. Kanopkaitė 1936 m. baigė Alionių pradžios mokyklos keturis skyrius. Jai labai patiko mokyti, tačiau kelerius metus neturėjo sąlygų tęsti mokslų, dirbo visus ūkinius darbus. Atsiradus galimybei, 1944–1947 m. mokslus tęsė Vilniaus Salomėjos Nėries gimnazijoje. Domėtis chemija pradėjo dar mokydamasi gimnazijoje. 1952 m. baigė Vilniaus universiteto Chemijos fakultetą, o jau 1955 m. Maskvos A. Bacho biochemijos institute apgynė biologijos mokslų daktaro disertaciją, 1968 m. Lietuvos sveikatos apsaugos ministerijos Eksperimentinės ir klinikinės medicinos mokslinio tyrimo institute apgynė habilituoto daktaro disertaciją. 1974 m. suteiktas profesorės pedagoginis vardas. 1976 m. išrinkta LMA nare korespondente, nuo 2011 m. – LMA narė emeritė. Nuo 2000 m. – Lietuvių katalikų mokslo akademijos narė. 1972–1992 m. ir 1994–2000 m. – Lietuvos biochemikų draugijos pirmininkė. 1986 m. suteiktas nusipelnusios mokslo veikėjos vardas.

Mokslinę veiklą S. Kanopkaitė pradėjo 1957 m. LMA Biologijos institute. 1959 m. jį pertvarkius į LMA Botanikos institutą, jame dirbo iki 1967 metų. 1967 m. įsteigus LMA Biochemijos institutą, S. Kanopkaitė iki 1980 m. vadovavo Mikroorganizmų biochemijos sektoriui, 1980–1986 m. – to paties pavadinimo laboratorijai. 1986–1990 m. – šio instituto Genų funkcijos reguliavimo laboratorijos vyriausioji mokslinė bendradarbė. 1990–1993 m. dirbo LMA Imunologijos instituto vyriausiąja moksline bendradarbe.

S. Kanopkaitė – pirmoji molekulinės vitaminologijos specialistė Lietuvoje. Svarbiausi jos moksliniai darbai – vitaminų kofermentų biosintezė ir cheminė sintezė, funkcijos, veikimo mechanizmas, jų santykis ir svarba nukleorūgštims, baltymams ir biopolimerų metilinimui ląstelėse. Paskelbė apie 300 mokslinių darbų, trijų išradimų autorė. Parašė knygas: „Kobalaminai“ (1978, rusų k.), „Eksperimentinė vitaminologija“ (su kitais, 1979, rusų k.), „Kai ląstelė suserga“ (su D. Kazlausku, A. Malachovskiu, 1980), „Metalų jonai biologinėse sistemose...“ (su kitais, 1980, anglų k.), „Pašarinių priedų žinynas“ (su kitais, 1990, rusų k.), „Biocheminiai ir medicininiai kobalaminų (B12 grupės vitaminų) aspektai“ (su kitais, 1990, rusų k.).

Per savo kūrybinį laikotarpį Akademikė parengė didelį būrį mokslininkų. Jie dirba įvairiose mokslo srityse, dalis jų turi savo mokinių.

S. Kanopkaitė rašė: „Esu laimės kūdikis. Gyvenime buvo sunkių socialinių ir politinių situacijų, bet atsidurdavau nuoširdžių žmonių apsuptyje – nuo institutų, kuriuose dirbau, mokslinių bendradarbių iki vadovų ir savo artimųjų...“

Akademikė buvo nepaprasto darbštumo, pareigingumo, didelės erudicijos, reiklumo sau ir kitiems žmogus. Ji pelnė visuomenės, kolegų, mokinių pagarbą bei padėką. Jos prasmingi darbai ir meilė žmonėms liks visų ją pažinojusių širdyse.

Parengė

LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus
vyriausioji koordinatorė dr. Jadvyga Olechnovičienė

Naudoti šaltiniai:

Akademikės Sofijos Kanopkaitės asmens byla
Visuotinė lietuvių enciklopedija

ELTOS nuotrauka